

Bölüm 1

Parotis Bezi Hastalıklarına Giriş

Doğan ÇAKAN¹

TARİHÇE

Parotis kelime anlamı olarak "kulağın yanında" anlamına gelir. Parotis bezi birçok hayvanda yer alan major tükürük bezlerinden biri ve insanda en büyüğüdür. Çiğnemeyi ve yutmayı kolaylaştırmak ve ağızda başlayan nişastaların sindirimi için kanalı yoluyla ağız içine seröz tükürük salgılar. Tarihine bakacak olursak tükürük bezleri ile ilgili en eski yazılı belgeler MÖ. 2500 yılına ait Mezopotamya uygarlığı olan Asurlular'ın kralı Assurbanipal döneminde yapılmış olan Akka kütüphanesinde bulunmuş olan tabletlerdir. Eski Mısır'a ait belgelerde ise tükürük salgısının konuşma fonksiyonunda görevli olduğundan bahsedilir. Hipokrat ise tükürük bezi hastalıklarını süpüratif ve non-süpüratif olarak ayırmıştır. Roma döneminde ise Aurelius C. Celcus hem parotis bezini hem de ranulayı tanımlamıştır. Galeno de Pergamo (MS. 129-216) Sinir Diseksiyonu ile ilgili kitabında, optik sinirin ve yedinci çiftte kadar diğer kraniyal sinirlerin dallanma ve bağlantılarının diseksiyonunu yapmış ve tükürük bezlerini kanı temizleyen ve mikropları yok eden süngerler olarak tanımlamıştır. Türk tıbbında ise Razi (MS. 865-925) günümüz Bell Paralizisine benzer şekilde fasiyal paraliziye tarif etmiştir. İbn-i Sina ise El-Kanun fi't-Tıb (Tıbbın Kanunu) kitabında hem oral kavite tümörlerinden hem de ranuladan bahsetmiştir. Onaltıncı yüzyılda Fransız Ambroise Paré kitabında kulak arkasında bir tümörden bahsetmiş ve buna parotis adını vermiştir. Günümüz tıbbına benzer olarak ise modern insan anatomisinin kurucusu kabul edilen Andreas Vesalius (1514-1564) tükürük bezlerini gerçek fonksiyonları ile tanımlamıştır. Nicolaus Stenonis(1638-1686) Nisan 1660'ta bir koyun kafası üzerinde parotis kanalını keşfetti ve kateterize etmeyi başardı.

Tükürük bezlerinin cerrahi tarihine bakacak olur isek rönesans öncesi dönemde tükürük bezlerine yönelik müdahalelerin apse drenajı, ranula cerrahisi ve erişilebilir

¹ Dr. Öğr. Üyesi Doğan ÇAKAN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, KBB Hastalıkları AD. drdgnckn@gmail.com

hizasında bukkal mukozada küçük bir papilla şeklinde görülür.

Parotis bezi fizik muayenede en iyi palpasyonla ve palpasyon ile gelen tükrük akıntısının gözlenmesi ile değerlendirilir. Parotis bezi mandibula ramusunun etrafında yer alır. Palpasyonla genel olarak yumuşak kıvamlıdır ve sınırları net olarak ayırt edilmez. Masseter kasının gerilmesi ile masseter kasının hemen arkasında yer alır. Palpasyon sırasında glandın kıvamına, gland üzerinde ısı artışına, gland içinde nodüler oluşumlara, gland çevresinde yerleşimli lenfadenopatilere dikkat etmek gerekir.

Parotis bezini etkileyen hastalıklara yönelik detaylı bir anamnez alındıktan ve sistemik fizik muayene tamamlandıktan sonra basit tam kan analizinden spesifik immunhistokimyasal analizlere kadar laboratuvar tetkikleri ve sialografiden, konvansiyonel anjiyografiye kadar geniş bir yelpazede yerleşimli görüntüleme yöntemleri parotis bezini ilgilendiren hastalıkların tanı ve takibinde kullanılabilir.

SONUÇ

Parotis bezi kendisine ait izole hastalıklardan veya tüm vücudu ilgilendiren sistemik hastalıklardan etkilenebilir. Günlük hayatta çok önemli olan yüz hareketlerini sağlayan fasiyal sinir ile ilişkisi nedeniyle diğer tükrük bezlerine kıyasla tarih boyunca tıp sanatkarlarının ilgisin daha çok çekmiştir. Bu beze ait hastalıkların tespit ve takibinde detaylı bir anamnez ve fizik muayene çok önemlidir.

KAYNAKLAR

1. Grist WJ. The Salivary Glands. In: Walker HK, Hall WD, Hurst JW, editors. Clinical Methods: The History, Physical, and Laboratory Examinations. 3rd edition. Boston: Butterworths; 1990. Chapter 131.
2. Melo GM, Cervantes O, Abrahao M, Covolan L, Ferreira ES, Baptista HA. A brief history of salivary gland surgery. Rev Col Bras Cir. 2017 Jul-Aug;44(4):403-412. Portuguese, English.
3. Thompson RC. Assyrian medical texts. Proc R Soc Med. 1924;17(Sect Hist Med):1-34.
4. Ghalioungui P. The House Of Life Per Ankh: magic and medical science in ancient Egypt. B. M. Israel: Amsterdam; 1963.
5. Adams F. The genuine work of Hippocrates. Translated from the Greek with a preliminary discourse and annotations. Sydenham Society: London; 1849.
6. Ninnin M. Traduction des Ouvrages d'Aurelius-Cornelius Celse, sur la Médecine. Desaint & Saillant: Paris; 1753.
7. Adams F. The seven books of Paulus Aegineta. London: Sydenham Society: London; 1843.
8. Coxe JR. The writings of Hippocrates and Galen. Lindsay and Blakiston: Philadelphia; 1846.
9. Tabatabaei SM, Kalantar-Hormozi A, Asadi M. Razi's description and treatment of facial paralysis. Arch Iran Med. 2011;14(1):73-5.
10. Azizi MH. The otorhinolaryngologic concepts as viewed by Rhazes and Avicenna. Arch Iran Med. 2007;10(4):552-5.

Parotis Hastalıkları ve Yönetimi

11. Vesalius A. De humani corporis fabrica libre septem. Basileae: Ex officina Ioannis Oporini; 1543.
12. Nicaise E. La Grande Chirurgie de Guy Chauliac, composee en l'an 1363. Paris: Ancienne Libraire Germier Bailliere et Cie; 1890.
13. Heister L. A general system of surgery in three parts. London: W. Innys, C Davis; 1750.
14. Pattison GS. Lecture delivered in Jefferson Medical College. Has the parotid gland ever been extirpated. Philadelphia: Jefferson Medical College; 1833.
15. Davidge JB. Case of extirpation of the entire parotid gland. Baltimore Philosophical J Rev. 1823;1(1):165-83.
16. Heyfelder JF. Die versuche mit dem schwefeläther. Erlangen: Verlag von Carl Heyder; 1847.
17. Gandolfi, Michele M.; Slattery, William. Parotid gland tumors and the facial nerve. Otolaryngologic clinics of North America, 2016, 49.2: 425-434.
18. Flint PW, Haughey BH, Niparko JK et al (2015) Cummings otolaryngology-head and neck surgery e-book: head and neck surgery, 3-volume set. Elsevier, Amsterdam